

ตอนที่ 8 ถิ่นนวนไทย

ถิ่นนวน คือหมุกคำที่ไพบระคมคาย เป็นคำพูดสั้นๆ กะทัดรัด แต่มีความหมายกว้างขวางลึกซึ้งชวนให้คิดในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายว่า “ถ้อยคำที่เรียงเรียงโวหาร บางทีก็ใช้ว่าถิ่นนวนโวหาร เช่น สารคดีเรื่องนี้ถิ่นนวนโวหารดี ความเรียงเรื่องนี้ โวหารลุ่มๆ ดอนๆ : ถ้อยคำหรือข้อความที่สืบต่อกันมาช้านานแล้ว มีความหมายไม่ตรงตัวหรือมีความหมายอื่นแฝงอยู่ เช่น

ผัดซีโรยหน้า	= การทำความดีเพียงผิวเผิน
คลุมถุงชน	= จับชายหญิงที่ไม่ได้คุ้นเคยรู้จักกันมาก่อนแต่งงานกัน
แจงสี่เบี้ย	= อธิบายละเอียดชัดเจน
หนามขอกอก	= แทะใจอยู่ตลอดเวลา, แสลงใจ
หมาเห่าใบตองแห้ง	= คนที่พูดอะอะทำที่ว่่าเก่งกล้า แต่ไม่เก่งจริง
ตีหน้าตาย	= ทำหน้าเฉยๆ เหมือนไม่มีความรู้สึกหรือรู้เรื่อง
ก้างขวางคอ	= เข้าไปขัดขวาง
เกลือจิ้มเกลือ	= เค็มต่อเค็มเข้าหากัน
คมในฝัก	= มีความรู้ความสามารถแต่เมื่อยังไม่ถึงเวลาที่ไม่แสดงออกมาให้ปรากฏ
น้ำท่วมปาก	= พูดไม่ได้เพราะเกรงจะมีผลกระทบต่อตัวเองหรือคนอื่น ไม่สามารถพูดได้เพราะความจำเป็นบางอย่าง
ทำนายนหลังคน	= หาประโยชน์ใส่ตน ด้วยอาศัยเบียดเบียนจากน้ำพักน้ำแรงของคนอื่น
ตัดหางปล่อยวัด	= ตัดขาดไม่เกี่ยวข้องด้วย, ไม่เอาเป็นธุระอีกต่อไป
ถ่านไฟเก่า	= หญิงชายที่เคยได้เสียหรือรักกันมาก่อนภายหลังได้มาใกล้ชิดกันอีกก็อาจจะทำให้เกิดความรักกันขึ้นได้
สู้ยิบตา	= สู้ไม่ถอย, สู้จนถึงที่สุด
ซ้างเท้าหลัง	= หญิงเป็นผู้ตาม
ไฟสุ่มขอน	= มีความทุกข์ร้อนรุมอยู่ภายในใจ
ปากหอยปากปู	= ชอบนินทาว่าร้ายคนอื่น

คำพังเพย คือกลุ่มคำที่กล่าวขึ้นมาลอยๆ มีลักษณะติชมหรือแสดงความคิดเห็นอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อเตือนให้คิดในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายว่า “คำที่กล่าวไว้ให้ตีความหมายเข้ากับเรื่อง” เช่น

- ใกล้เกลือกินด่าง = ไม่รู้ค่าของดีที่อยู่ใกล้ตัว กลับไปแสวงหาสิ่งอื่นที่ดีกว่า
- กึ่งกำได้ทอง = เยอหยิ่งเพราะได้ดี หรือมีทรัพย์สินเล็กน้อย
- เกลือกเป็นหนอน = คนในบ้านเองคิดคดต่อเจ้าของบ้าน โดยทำเรื่องไม่ดีขึ้น
- แกว่งเท้าหาเสี้ยน = รนหาเรื่องเดือดร้อน
- อ้อยเข้าปากช้าง = สิ่งของหรือเงินให้คนอื่นไปแล้ว เอาคืนได้ยาก
- กำปั้นทุบดิน = ส่งเดชอย่างขอไปที
- ข้อมแมวขาย = หลอกลวงเองง่าย ๆ โดยเอาของไม่ดีมาตกแต่งเสียใหม่ให้หลงเชื่อว่าดี
- ไม่งามกระรอกเจาะ = หึงงามมักไม่บริสุทธิ์
- ฝนทิ้งให้เป็นเข็ม = ใช้ความพยายามเต็มกำลังไม่ทอดย
- ปิดทองหลังพระ = ทำความดีที่ไม่ปรากฏให้คนเห็น แล้วไม่ได้รับความยกย่องเพราะไม่มีใครเห็นคุณค่า
- ข้าวใหม่ปลามัน = กำลังมีความสุขหลังจากแต่งงานใหม่ ๆ , อะไรเป็นของใหม่ก็ถือว่าดี
- จับปลาสองมือ = ทำสองฝักสองฝ่าย ไม่แน่นอน
- ตัดไฟหัวลม = ตัดต้นเหตุเพื่อไม่ให้เหตุการณ์ลุกลาม
- เส้นผมบังภูเขา = เรื่องง่ายๆ แต่คิดไม่ออกเหมือนมีอะไรมาบังอยู่
- ถ่มน้ำลายรดฟ้า = ประทุษร้ายต่อสิ่งที่เหนือตนแล้วตนกลับจะต้องได้รับผลร้ายเอง
- ชิงสุกก่อนหาม = รีบทำในสิ่งที่ไม่ถึงเวลาอันสมควร
- ปั้นน้ำเป็นตัว = โกงหกเสกสรรปั้นแต่งเรื่องที่ไม่มีมูลให้เป็นเรื่องได้

สุภาษิต คือคำกล่าวที่ดั่งงามมีความหมายลึกซึ้ง เป็นคติสอนใจ อ่านแล้วเข้าใจได้โดยไม่ต้องแปลความหมายคำว่าสุภาษิตในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 “ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบกันมาช้านานแล้ว มีคติสอนใจเช่น รักยาวให้บั้นรักสั้นให้ต่อน้ำเชี่ยวอย่าขวางเรือ”

- ช้า ๆ ได้พร้าสองเล่มงาม = ทำอะไรอย่าผลุนผลัน แล้วจะได้ผลดี

ช่างสาร งูเห่า ข้าเก่าเมียรัก	=	สิ่งเหล่านี้ท่านสอนว่าอย่าไว้ใจ เพราะอาจทำอันตรายเรา เมื่อไรก็ได้ ถือเป็นศัตรูที่น่ากลัวที่สุด
คู่ช่างให้คูหางคูนางให้คูแม่	=	ช่างดีหางจะสวย แม่ดีลูกสาวก็ดีด้วย
ปลาหมอตายเพราะปาก	=	พูดพล่อยไป จนตนเองต้องได้รับอันตรายจากเรื่องพูดนั้น
น้ำขึ้นให้รีบตัก	=	มีโอกาสทำอะไรให้เป็นประโยชน์แก่ตนให้รีบทำ
วัวหายล้อมคอก	=	เกิดเรื่องเสียหายขึ้นแล้ว จึงป้องกันภายหลัง
ลูกไม้หล่นไม่ไกลต้น	=	ลูกย่อมมีนิสัยไม่ต่างกับพ่อแม่
น้ำนิ่งไหลลึก	=	คนที่ไม่ค่อยพูด มักมีอุบายลึกซึ้ง

อุปมาอุปไมย คือโวหารของไทยชนิดหนึ่ง ใช้ในการเปรียบเทียบของสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง เพื่อต้องการให้เข้าใจง่ายยิ่งขึ้น สิ่งที่ยกมาเปรียบเทียบเรียกว่า **อุปมา** สิ่งที่ต้องอาศัยสิ่งอื่นมาเปรียบเทียบ เรียกว่า **อุปไมย** ส่วนในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายว่า “สิ่งหรือข้อความที่ยกมาเปรียบเทียบ, มักใช้คู่กับอุปไมย และอุปไมยหมายถึง” สิ่งหรือข้อความที่พึงเปรียบเทียบกับสิ่งอื่น เพื่อให้เข้าใจแจ่มแจ้ง คู่กับอุปมา” เช่น

ลั่นเป็นปลาไหล	รกเป็นรังหนู	ลามเป็นจ๊กลาก
กิ้วโก่งดั่งคันศร	โง่เหมือนควาย	คำเหมือนถ่าน
ผิวขาวเหมือนไข่ปอก	ผอมเป็นกึ่งแห้ง	สวยเหมือนนางฟ้า
คันเหมือนคำแยะ	งงเป็นไก่อตาแตก	พูดเป็นต้อยหอย
เค็มเหมือนเกลือ	หน้าบานเป็นใบบัว	ตาโตเท่าไข่ห่าน
ไวอย่างลิง	ใจคำเหมือนกา	สมกันราวกิ่งทองใบหยก

สาเหตุการเกิดสำนวนไทย

1. เกิดจากธรรมชาติ เช่น ฝนตกไม่ทั่วฟ้า ตั้งแต่ไก่โห่
2. เกิดจากการกระทำ เช่น กำปั้นทุบดิน แกว่งเท้าหาเสี้ยน จุดได้คำต่อ
3. เกิดจากศาสนา เช่น ผ้าเหลืองร้อน ตักบาตรถามพระ คำว่าบาตร
4. เกิดจากนิทาน ตำนาน นิยาย พงศาวดาร เช่น กระจายต้นตุม กบเลือกนาย ไก่ได้พลอย กิ่งก่าได้ทอง
5. เกิดจากแบบแผนประเพณีและความเชื่อต่าง ๆ เช่น ฝิจะปาก กงเกวียนกำเกวียน

5. คำพังเพยในข้อที่ผ่านมามีความหมายว่าอย่างไร

- ก. คนในเครือญาติทำงานในบริษัทเดียวกันเมื่อบริษัทล้มละลาย ความหาญนั้นก็ต้องตกอยู่กับตัวเอง
- ข. คนในเครือญาติทำงานบริษัทเดียวกันเมื่อบริษัทเจริญรุ่งเรือง ก็พลอยได้ประโยชน์ด้วย
- ค. คนในเครือญาติที่ทำงานในบริษัทเดียวกัน แต่งงานกันแล้ว ผลประโยชน์ไม่ตกเป็นของผู้อื่น
- ง. คนในเครือญาติแต่งงานกัน ทรัพย์สินมรดกไม่ตกไปอยู่กับผู้อื่น

อ่านคำประพันธ์ต่อไปนี้ แล้วตอบคำถาม 3 ข้อถัดไป

การเมืองเรื่องง่ายทำให้ยาก	เพราะลำบากตรงปัญหาที่หาไม่
แต่ความอยากเป็นล้นพ้นไป	บ้านเมืองจึงมิได้เคยอยู่ดี
อันตำแหน่งยศถาบรรดาศักดิ์	ก็จะมักชักพาปัญญาหาหนี
ยิ่งเงินถุงเงินถังพวกมั่งมี	ยิ่งจะชี้ถูกผิดวิปริตไป

6. คำพังเพย ข้อใดมีความหมายใกล้เคียงกับคำประพันธ์ข้างต้นมากที่สุด

- ก. กบอยู่ในกะลาครอบ
- ข. เห็นกงจักรเป็นดอกบัว
- ค. โง่แล้วอวดฉลาด
- ง. กิ่งกำไ้ทอง

7. นำเสียงของคำประพันธ์ข้างต้น ตรงกับข้อใด

- ก. เสียงสี่
- ข. ประชดประชัน
- ค. คำหนักเสียงเบา
- ง. เยี่ยหยัน

8. ข้อใดคือทรรชนะของผู้ประพันธ์

- ก. การเมืองไทยจะดีถ้ามีนักการเมืองฉลาด
- ข. เงินทำให้คนโง่ได้
- ค. บ้านเมืองวุ่นวายเพราะ ส.ส.
- ง. ผู้มีอำนาจมีเงินมักทำสิ่งที่ผิด

9. สำนวนในข้อใด เป็นประโยคได้

- ก. ไม้ใกล้ฝั่ง
- ข. สีหน้านาง
- ค. ปลาช้องเดียวกัน
- ง. หอกข้างแคร่

10. สำนวนคู่ใดมีความหมายต่างกัน

- ก. ปากหวานกันเปรี้ยว – ปากปราศรัยน้ำใจเชือดคอ
- ข. ไม่มีไฟไม่มีควัน – ไม่มีมูลฝอยหมาไม่จี้
- ค. ซ้ำเป็นการนานเป็นคุณ – ซ้ำๆ ได้พริ้วสองเล่มงาม
- ง. ร้อยลั่นกะลวอน – มะกอกสามตะกร้าปาไม่ถูก

11. ข้อใดใช้สำนวนไม่เหมาะสม

- ก. เมื่อธุรกิจล้มก็เก็บเบี้ยใต้ถุนร้านไปก่อน อย่างน้อยก็พอจะมีรายได้บ้าง อย่าเพิ่งท้อแท้ สักวันก็จะงยหน้าอำปากได้
- ข. เรื่อง กินอยู่ด้วยกัน โบราณว่าเหมือนลิ้นกับฟัน ต้องมีการกระทบกระทั่งกันบ้าง จึงที่รา ข่าก็แรง เรื่องเล็กจะกลายเป็นเรื่องใหญ่
- ค. ถ้าคุณเหยียบเรือสองแคม ตัดสินใจไม่ถูกว่าจะเลือกซื้อเสื้อแบบใด ใครก็ช่วยเหลือคุณไม่ได้ เพราะกลางเนื้อชอบกลางยา
- ง. คุณควรทำงานที่เหมาะสมกับกำลังความสามารถของตนเหมือนนกน้อยทำรังแต่พอตัว หากทำงานที่เกินกำลังความสามารถ จะเหมือนเงินครกขึ้นภูเขา

12. ข้อใดใช้สำนวนไทยได้ ถูกต้อง

- ก. โรงเรียนกวดวิชาในเมืองไทยเปิดสอนกันอุ่นหนาฝาคั่ง
- ข. ผู้บริโภคควรได้รู้จักสินค้าชนิดแบบถึงเนื้อถึงตัว
- ค. การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เป็นงานยากดั่งเข็นครกขึ้นภูเขา
- ง. เรื่องการเอาผิดกับผู้บริหารไฟแนนซ์ ดูเหมือนจะล้มลุกคลุกคลาน

13. สำนวน “ชีวิตคือการต่อสู้ ศัตรูคือยาชูกำลัง” ควรใช้ในสถานการณ์ใดมากที่สุด

- ก. ให้กำลังใจเพื่อนที่ผิดหวังจากการสอบกลางภาค
- ข. ให้กำลังใจเพื่อนที่ต้องการลาออกจากโรงเรียนเพื่อไปต่างประเทศ
- ค. ให้กำลังใจเพื่อนที่ถูกหลอกไปขายแรงงานที่ต่างประเทศ
- ง. ให้กำลังใจเพื่อนที่ประสบปัญหาในการทำงานกับเพื่อนร่วมงาน

14. ข้อใดเป็น สำนวน ได้ทุกคำ

- ก. แดกแถว ฟันธง ได้คลื่น
- ข. เว้นวรรค ปิดฝุ่น ไฟเขียว
- ค. เดินเข้า ขุดทอง ได้โต๊ะ
- ง. ตกเขียว ให้เสียง ทางลัด

15. ความหมายของสำนวนคู่ใด ต่างจาก ข้ออื่น

- ก. คนเกลียดทั้งพรรค คนรักทั้งเมือง
- ข. คนรักเท่าผืนหนัง คนชังเท่าผืนเสื่อ
- ค. สามีนบพร่องโดยสุจริต ภรรยาผิดอย่างมีคุณธรรม
- ง. สักลมเหลวทำให้คนเป็นผี สักลมดีทำให้เป็นคน

16. ข้อความต่อไปนี้ตรงกับสำนวนใดมากที่สุด
เขาเป็นคนหน้าตาดี แต่งตัวเรียบร้อย ท่าทางสุภาพบุรุษ แต่ดูร้ายใจอำมหิต สามารถทำร้ายคนได้
- ก. หน้าซื่อใจคด
ข. หน้าเนื่อใจเสื่อ
ค. หน้าไหว้หลังหลอก
ง. ต่อน้ำมะพลับ ลับหลังตะโก
17. สำนวนข้อใดมีความหมายเหมือนกัน
ก. กินปูนร้อนท้อง กินน้ำเห็นปลิง
ข. ตัดไม้ข่มนาม ตัดหนามอย่าไว้หน่อ
ค. ไฟในอย่านำออก ไฟนอกอย่านำเข้า
ง. ตักน้ำรดหัวตอ สีซอให้ควายฟัง
18. สำนวนในข้อใดไม่ถูกต้อง
ก. พอแจ้วได้เงินแล้วเธอก็หายเข้ากลีบเมฆไปเลย
ข. เสียจะขอเงินคืนคงไม่ได้ เพราะอ้อยเข้าปากข้างแล้ว
ค. ปีนี้พนักงานธนาคารถูกลอยแพอีกหลายสิบคน
ง. โต้แย้งแกงฤทธิ์กับพ่อเสมอเพราะมีแม่คอยถือหาง
19. ข้อใดใช้คำพังเพยไม่ถูกต้อง
ก. เขาพูดอะอะเหมือนเจ๊กตื่นไฟ
ข. เขาตกใจวิ่งไปเหมือนกระต่ายตื่นตูม
ค. ผู้คนเฝ้ามองเขาเป็นตาสับประรด
ง. เขาชุกชนจนตาเป็นกุ้งยิง
20. คำว่า “ตา” ในข้อใดไม่เป็นส่วนหนึ่งของสำนวน
ก. เขาถูก ตบตา เข้าอย่างจัง จนรู้สึกอายนมาก
ข. เขาขึ้น ชกมวยในครั้งนี เพื่อนเป็นการ ล้างตา กรรมการ
ค. พอถึงตาเขาทุกอย่าง ก็สายไปเสียแล้ว
ง. การประดับไฟของเขา เข้าตา เจ้าของเพลงเลย
21. สำนวนในข้อใดไม่มีความหมายเกี่ยวกับการพูด
ก. กำแพงมีหู ประตุมีช่อง
ข. มะกอกสามตะกร้าป่าไม่ถูก
ค. ต่อน้ำมะพลับลับหลังตะโก
ง. น้ำท่วมทุ่งผักบุ้งโหรงเหรง

